

Natura 2000

EL

ΦΥΣΗ

© Frank Vassen

Το Natura 2000 είναι ένα δίκτυο ζωνών διατήρησης της φύσης που εκτείνεται σε ολόκληρη την ΕΕ και δημιουργήθηκε για να εξασφαλίσει την επιβίωση των πολυτιμότερων ειδών και οικοτόπων της Ευρώπης. Δεν περιορίζεται στις προστατευόμενες φυσικές περιοχές, αλλά βασίζεται σε μια πολύ ευρύτερη αρχή διατήρησης και αιεφόρου χρήσης, στο πλαίσιο της οποίας οι άνθρωποι και η φύση μπορούν να συνυπάρξουν ειρηνικά.

Μέχρι το τέλος του 2008, το δίκτυο θα περιλαμβάνει περισσότερους από 25 000 τόπους, οι οποίοι καλύπτουν το 20% περίπου του συνολικού εδάφους της ΕΕ —περίπου 800 000 km²— καθώς και 100 000 km² θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Το Natura 2000 αποτελεί κεντρικό στοιχείο της πολιτικής της ΕΕ για τη διατήρηση της φύσης και απόδειξη της βούλησης της ΕΕ να δράσει για την προστασία της πλούσιας εγχώριας βιοποικιλότητας προς όφελος των μελλοντικών γενεών.

Η άγρια ζωή και τα οικοσυστήματα της Ευρώπης απειλούνται. Η ΕΕ έχει δεσμευτεί ότι θα ανακόψει τη μείωση της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 και έχει υπογράψει μια παγκόσμια συμφωνία για τη σημαντική μείωση της απώλειας βιολογικής ποικιλότητας μέχρι την ανωτέρω ημερομηνία. Το Natura 2000 διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στην επίτευξη αυτού του στόχου.

Το δίκτυο βασίζεται σε δύο πρωτοπόρα νομοθετήματα της ΕΕ: την οδηγία του 1979 για τα πτηνά και την οδηγία του 1992 για τους οικοτόπους.

Το Natura 2000 εξακολουθεί να αναπτύσσεται, καλύπτοντας ολοένα και μεγαλύτερο φάσμα της ευρωπαϊκής χλωρίδας και πανίδας. Παρέχει ήδη προστασία σε περισσότερα από 1 000 σπάνια και απειλούμενα είδη ζώων και φυτών και σε 200 τύπους οικοτόπων στα 27 κράτη μέλη.

φύση

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

περιβάλλον

Δεδομένο 1: Η διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι προς το συμφέρον μας

Η βιοποικιλότητα στην Ευρώπη κινδυνεύει: πολλά αυτόχθονα είδη ζώων της Ευρώπης απειλούνται. Περίπου 800 είδη φυτών στην Ευρώπη κινδυνεύουν με πλήρη εξαφάνιση, ενώ τα περισσότερα ιχθυοποθέματα βρίσκονται κάτω από τα όρια ασφαλείας. Η εξαφάνιση έχει αμετάκλητο χαρακτήρα — δεν μπορεί να αντιστραφεί.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους πρέπει να δράσουμε τώρα, ώστε να σταματήσει η απώλεια βιοποικιλότητας. Έχουμε ηθικό καθήκον να μεριμνήσουμε για τον πλανήτη προς όφελος των μελλοντικών γενεών. Η φύση μάς προσφέρει ψυχαγωγία, χαρά και έμπνευση. Οι «υπηρεσίες των οικοσυστημάτων» μάς παρέχουν καθαρό αέρα, νερό, τρόφιμα, φάρμακα και πρώτες ύλες ζωτικές για την υγεία και την ποιότητα ζωής μας. Το φυσικό περιβάλλον εξασφαλίζει επίσης εργασία σε πάρα πολλούς Ευρωπαίους μέσω της γεωργίας, του τουρισμού, της αλιείας και πολλών άλλων τομέων απασχόλησης.

Είναι πολύ δύσκολο να αποτιμηθεί η αξία αυτών των πόρων, αλλά σύμφωνα με εκτιμήσεις ανέρχεται σε εκατοντάδες δισεκατομμύρια ευρώ κατ' έτος.

Ο φυσικός κόσμος είναι η βάση των πάντων και εξαρτιόμαστε από αυτόν για την επιβίωσή μας.

Φινλανδία — δάση για το μέλλον

Η βιομηχανία ξύλου είναι σημαντικός τομέας δραστηριότητας στην κεντρική Φινλανδία. Απαιτείται αειφόρος προσέγγιση του τομέα, προκειμένου να εξασφαλιστεί η επιβίωση των δασών. Με το Natura 2000, οι ιδιώτες ιδιοκτήτες και οι περιβαλλοντικές αρχές συνεργάζονται στην κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης των δασών, εξισορροπώντας τις οικονομικές δυνατότητες με τις ανάγκες διατήρησης.

© Kirsten Sundseth

Δεδομένο 2: Το Natura 2000 αποτελεί εταιρική σχέση μεταξύ του ανθρώπου και της φύσης

Το Natura 2000 αποτελεί κεντρικό στοιχείο της πολιτικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα: είναι μοναδικό και φιλόδοξο πρόγραμμα για την αειφόρο ανάπτυξη και τη διατήρηση της εξαιρετικά πλούσιας φυσικής κληρονομιάς της Ευρώπης.

Όταν τα κράτη μέλη και η Επιτροπή προσδιορίζουν και επιλέγουν τόπους ιδιαίτερης αξίας για να τους εντάξουν στο δίκτυο, τούτο δεν σημαίνει ότι οι άνθρωποι και οι οικονομικές δραστηριότητες εκτοπίζονται —κάθε άλλο. Οι αειφόρες δραστηριότητες ενθαρρύνονται. Το Natura 2000 βασίζεται στην αρμονική συμβίωση του ανθρώπου και της φύσης, από την οποία προκύπτει ένα ζωντανό και μεταβαλλόμενο τοπίο: το αποτέλεσμα της «διατήρησης μέσω εταιρικής σχέσης». Η ανθρώπινη διαχείριση είναι απαραίτητη για τη διατήρηση πολλών οικείων οικοτόπων, όπως τα λιβάδια, οι χερσότοποι και οι δασικές εκτάσεις, και οι άνθρωποι αποτελούν μέρος του κύκλου ζωής.

Οι οικονομικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν τη γεωργία, τον τουρισμό, την αλιεία, τη δασοκομία, το αειφόρο κυνήγι, τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες και τα έργα υποδομής. Ωστόσο, τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν την προστασία των τόπων από επιβλαβείς αλλαγές και τη διαχείρισή τους σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται στην οδηγία για τους οικοτόπους.

Οι ενδιαφερόμενοι των τοπικών κοινωνιών πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στις διαδικασίες, είτε πρόκειται για ιδιοκτήτες γης, επιχειρήσεις, τοπικές αρχές, τοπικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις είτε για άτομα. Χωρίς τη στήριξη του κοινού το σύστημα δεν μπορεί να επιτύχει. Προς τούτο απαιτείται απόλυτη διαφάνεια.

Η Επιτροπή έχει δημιουργήσει ειδικό ιστότοπο με πληροφορίες για την πρόοδο του δικτύου: http://circa.europa.eu/Public/irc/env/natura_2000/home.

Δεδομένο 3: Το Natura 2000 εκφράζει μια μακροπρόθεσμη δέσμευση της ΕΕ

Έχουν περάσει σχεδόν 30 χρόνια από τότε που η ΕΕ ψήφισε το πρώτο σημαντικό νομοθετικό κείμενο για τη διατήρηση της φύσης το 1979.

Βασικές ημερομηνίες για το Natura 2000:

1979 Οδηγία για τα πτηνά: προβλέπει ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) για τα πτηνά.

1992 Οδηγία για τους οικοτόπους: θεσπίζει το Natura 2000 και απαιτεί από τα κράτη μέλη να ορίσουν ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ).

2001 Στο Γκέτεμποργκ της Σουηδίας οι ηγέτες της ΕΕ συμφώνησαν να ανακόψουν την απώλεια βιοποικιλότητας στην ΕΕ μέχρι το 2010.

Αζόρες — φροντίδα για τα φυσικά πλεονεκτήματα

Οι φάλαινες και τα δελφίνια αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες στις ακτές των Αζορών, στον Ατλαντικό. Ωστόσο, η υπερβολική αύξηση του αριθμού των επισκεπτών θα μπορούσε να βλάψει τα θηλαστικά. Η περιφερειακή κυβέρνηση των Αζορών κατήρτισε κώδικα συμπεριφοράς για τις θαλάσσιες περιοχές του Natura 2000 και συνεργάζεται με τους ντόπιους παρατηρητές φαλαινών για την οργάνωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στη διαχείριση και τη διατήρηση. Οι επισκέπτες είναι ικανοποιημένοι και όλοι βγαίνουν κερδισμένοι.

Εννέα βιογεωγραφικές περιοχές

Αλπική: η περιοχή αυτή με τις υψηλές οροσειρές, το ψυχρό, δριμύ κλίμα, τα δάση και τις βραχώδεις κορυφές περιλαμβάνει κυρίως τις Άλπεις, τα Πυρηναία και τα Απέννινα.

Ατλαντική: οι παράκτιες περιοχές της δυτικής Ευρώπης, με επίπεδα εδάφη και κρημνούς, καθώς και μερικές σημαντικές εκβολές ποταμών. Το Ρεύμα του Κόλπου εξασφαλίζει ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια.

Εύξεινος Πόντος: οι δυτικές και νότιες ακτές του Εύξεινου Πόντου, που καλύπτουν τμήματα της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας. Το δέλτα του Δούναβη είναι ένας λαβύρινθος από έλη, λίμνες και νησιά που προσφέρουν καταφύγιο σε πολλά είδη πανίδας.

Αρκτική: ο απώτατος Βορράς της Ευρώπης, που εκτείνεται μέχρι τον αρκτικό κύκλο· το 60% αυτής της περιοχής, που προσφέρει καταφύγιο σε χιλιάδες αποδημητικά πτηνά, καλύπτεται από δάση.

Ηπειρωτική: περιοχή στο κέντρο της Ευρώπης —κατά μεγάλο μέρος γεωργική— που εκτείνεται σε έντεκα χώρες, από τη Γαλλία μέχρι την Πολωνία. Θερμά καλοκαίρια σε αντίθεση με τους ψυχρούς χειμώνες.

Μακαρονησιωτική: αποτελείται από τα ηφαιστειογενή ευρωπαϊκά νησιά του Ατλαντικού ωκεανού: Αζόρες, Μαδέρα και Κανάρια Νησιά. Αν και καλύπτει μόλις το 0,3% του εδάφους της ΕΕ, η περιοχή αυτή περιλαμβάνει το 19% των τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος.

Μεσογειακή: οι θερμές και ξηρές χώρες της νότιας Ευρώπης, με βουνά, λιβάδια, νησιά και εκτεταμένες ακτογραμμές.

Παννονική: οι στέπες της Ουγγαρίας και της νότιας Σλοβακίας, τα ξηρά λιβάδια της Λεκάνης των Καρπαθίων φιλοξενούν το 40% των φυτικών ειδών της Ουγγαρίας.

Στεπική: εκτείνεται από το Βουκουρέστι (Ρουμανία) στα δυτικά, μέχρι το κάτω μέρος της πεδιάδας κατάκλισης του Δούναβη και τα βόρεια του Εύξεινου Πόντου, και περιλαμβάνει βαθύπεδα και υγρότοπους.

2002 Δήλωση του El Teide: τα κράτη μέλη δεσμεύονται ότι θα αυξήσουν την ευαισθητοποίηση για το Natura 2000 και θα μεριμνήσουν για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων.

Δεδομένο 4: Το δίκτυο αναπτύσσεται συνεχώς

Τα κράτη μέλη ορίζουν τους τόπους του Natura 2000 σε συνεργασία με την Επιτροπή και έχουν έξι χρόνια στη διάθεσή τους για να εφαρμόσουν τα απαραίτητα μέτρα διαχείρισης. Η ποικιλία των φυσικών οικοτόπων και ειδών του δικτύου μεγάλωσε με τις διαδοχικές διευρύνσεις της ΕΕ. Το 1995 με την προσχώρηση της Σουηδίας και της Φινλανδίας δημιουργήθηκε η αρκτική περιοχή. Το 2004 με την προσχώρηση της Ουγγαρίας, της Σλοβακίας και της Τσεχικής Δημοκρατίας προστέθηκε η παννονική περιοχή, ενώ το 2007 η Ρουμανία και η Βουλγαρία έφεραν μαζί τους τη στεπική περιοχή και την περιοχή του Εύξεινου Πόντου, ενισχύοντας την ήδη πλούσια ποικιλία της χλωρίδας και της πανίδας.

Οι πρόσφατες εξελίξεις υπήρξαν ταχείες:

- Προστέθηκαν τόποι σε τέσσερις περιοχές (μακαρονησιωτική, αλπική, ατλαντική και ηπειρωτική) μεταξύ των ετών 2001 και 2004.
- Νέες ζώνες προστέθηκαν στην αρκτική περιοχή το 2005 και στη μεσογειακή περιοχή το 2006.
- Τον Νοέμβριο του 2007 προστέθηκαν οι πρώτες παννονικές ζώνες, ενώ επικαιροποιήθηκαν η ατλαντική, η αρκτική και η ηπειρωτική περιοχή. Με την ένταξη των τόπων δέκα νέων κρατών μελών, η επέκταση του δικτύου ισοδυναμεί με την έκταση της Πορτογαλίας.
- Τον Ιανουάριο του 2008 επικαιροποιήθηκαν η αλπική και η μακαρονησιωτική περιοχή, ενώ ακολούθησε η μεσογειακή περιοχή την άνοιξη του ίδιου έτους.

Το υπεράκτιο θαλάσσιο δίκτυο Natura 2000 εξακολουθεί να είναι ελλιπές και χρειάζεται περαιτέρω πρόοδος στον τομέα αυτό.

Μέχρι το τέλος του 2008 το έδαφος που θα καλύπτει το Natura 2000 θα είναι μεγαλύτερο από την έκταση της Ισπανίας και της Ιταλίας μαζί. Νέες επικαιροποιήσεις σχεδιάζονται για το 2009.

Δεδομένο 5: Το Natura 2000 είναι ένα σχέδιο για το μέλλον

Η προστασία της βιοποικιλότητας θα γίνει σημαντικότερη από ποτέ μέσα στα επόμενα χρόνια.

Η κλιματική αλλαγή αυξάνει τη θερμοκρασία του πλανήτη και επηρεάζει τον κύκλο των εποχών, φαινόμενο που θα συνεχιστεί ακόμη και αν μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Αυτό έχει σοβαρές επιπτώσεις στα οικοσυστήματα και την άγρια ζωή.

- Ο φυσικός ρυθμός γεγονότων όπως η αναπαραγωγή και η μετανάστευση αλλάζει.
- Μελέτες δείχνουν αλλαγές στις κοινότητες των μεταναστευτικών πτηνών.
- Τα περισσότερα είδη αμφίβιων και ερπετών κινδυνεύουν να μην έχουν κατάλληλα ενδιαιτήματα μέχρι το 2050.
- Τα ευρωπαϊκά φυτά βγάζουν μπουμπούκια και ανθίζουν νωρίτερα. Περισσότερα από τα μισά είδη της ευρωπαϊκής χλωρίδας κινδυνεύουν να είναι ευάλωτα μέχρι το 2080.

Οι τόποι του Natura 2000 αποτελούν εδάφη με κρίσιμη σημασία για τη φύση και πρέπει να είναι αρκετά μεγάλοι και διασυνδεδεμένοι, αν αυτό είναι δυνατό, ώστε να μπορούν τα είδη να μετακινούνται για να προσαρμόζονται στην αλλαγή του κλίματος. Για παράδειγμα, στην Ισπανία οι λίγοι ιβηρικοί λύγκες που έχουν απομείνει πλήττονται από αναπαραγωγή με ενδογαμία, διότι τα οδικά δίκτυα τους απομονώνουν σε θύλακες γης.

Η προστασία της βιοποικιλότητας συμβάλλει επίσης στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, διότι τα δάση, το ξύλο και οι τυρφώνες απορροφούν και αποθηκεύουν άνθρακα. Το Natura 2000 παρέχει ζωτικές υπηρεσίες οικοσυστήματος και, συνεπώς, αποτελεί καίριο στοιχείο της ασφάλειας ζωής μας για το μέλλον.

Κοινοτική χρηματοδότηση

Η χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ για το Natura 2000 έχει αυξηθεί σημαντικά με την πάροδο του χρόνου. Από το 1992 μέχρι το 2006 το σκέλος LIFE-Nature του προγράμματος LIFE χορήγησε σημαντική χρηματοδότηση για σχέδια επίδειξης και βέλτιστης πρακτικής. Το 2007 ο προϋπολογισμός του LIFE+ (2007–2013) χρησιμοποιήθηκε για τη χρηματοδότηση σχεδίων αξίας 187 εκατομμυρίων EUR, εκ των οποίων το 50% διατέθηκε για τη φύση και τη βιοποικιλότητα. Ωστόσο, η κύρια χρηματοδότηση για τη διαχείριση των τόπων χορηγείται στα κράτη μέλη μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Παρακολούθηση του δικτύου

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε αν το Natura 2000 επιτυγχάνει τους στόχους τους. Οι πιο πρόσφατες εξελίξεις καταγράφονται στο εξαμηνιαίο Βαρόμετρο του προγράμματος Natura. Η Επιτροπή αξιολογεί επίσης τις εκθέσεις εφαρμογής των κρατών μελών κάθε έξι χρόνια. Επί του παρόντος αναπτύσσεται σύστημα γεωγραφικών πληροφοριών (GIS) που θα παρουσιάζει επί γραμμής πληροφορίες για ολόκληρο το δίκτυο Natura 2000.

Δεδομένο 6: Μέρος μιας διεθνούς προσπάθειας

Η Ευρώπη δεν είναι η μόνη που καταβάλλει προσπάθειες για τη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιολογική Ποικιλότητα (CBD) υπήρξε αποτέλεσμα της Διάσκεψης για τη Γη του Ρίο το 1992. Η σύμβαση αυτή περιλάμβανε έκκληση για τη διατήρηση και αειφόρο χρήση της βιοποικιλότητας και έθετε ως στόχο την παγκόσμια μείωση της απώλειας βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο μέχρι το 2010. Το Natura 2000 αποτελεί τη σημαντικότερη συνεισφορά της ΕΕ στην υλοποίηση του προγράμματος εργασίας της σύμβασης CBD για τις προστατευόμενες περιοχές, αποσκοπώντας στη δημιουργία εύρυθμων εθνικών και περιφερειακών συστημάτων προστατευόμενων τόπων σε χερσαίες (μέχρι το 2010) και θαλάσσιες περιοχές (μέχρι το 2012).

Περισσότερες πληροφορίες

Ιστότοπος της ΓΔ Περιβάλλοντος για το Natura 2000
(http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm)

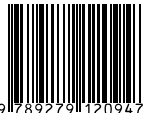
Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
(http://reports.eea.europa.eu/report_2002_0524_154909/en)

Υπηρεσία Εκδόσεων

© Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή
με αναφορά της πηγής.
doi:10.2779/3618

ISBN 978-92-79-12094-7

9 789279 120947

